

Arkivsak-dok. 12/08685-2
Saksbehandler Anne Mari Færgestad

HØRING - POLITIKK FOR LIKESTILLING

Rådmannens innstilling:

Sørums kommune slutter seg til de foreslåtte tiltakene i NOU 2012:15 Politikk for likestilling med følgende presisering:

- Sørums kommune mener utvalgets forslag om å tredele foreldrepengeordningen bør vedtas, men da under forutsetning at fedre får selvstendig rett til uttak av foreldrepenger.

Vedlegg (iPad-brukere må hente vedlegget fra selve saken):

- NOU 2012: 15 Politikk for likestilling
- Sørums kommune Likestillingsrapport 2011 – med handlingsplan for 2012

Oppsummering:

NOU 2012:15 Politikk for likestilling inneholder en rekke anbefalinger og utvalget har i utredning gjennomgått likestillingsstatus på ulike områder. Utvalget har tatt utgangspunkt i rettferdighetsbetrakninger: "Likestilling er grunnleggende sett et spørsmål om rettferdighet," og utredningen dokumenterer likestillingsutfordringer i lys av klasse, etnisitet og livsløp.

Sørums kommune mener det er rimelig å slutte seg til utvalgets anbefalinger, men ønsker å uttale seg om tredeling av foreldrepengeordningen. Dette er et forslag det er rikspolitisk uenighet om.

Bakgrunn for saken:

I februar 2010 ble det ved kongelig resolusjon oppnevnt et utvalg som skulle utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. September 2012 ble det NOU 2012:15 avgitt til Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Utvalgets mandat:

«Målet med utredningen er å legge grunnlaget for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk for framtida. Utredningen skal gjennomføres i et livsløps- klasse og etnisitetsperspektiv, og sammenhengen mellom perspektivene skal drøftes. Likestilling er her å forstå som kjønnslikestilling.

I mandatet ble utvalget bedt om å identifisere områder der likestilling ikke er oppnådd og på dette grunnlaget fremme forslag om egnede tiltak og virkemidler. Det presenteres i NOU 2012:15 en rekke nye anbefalinger om nye innsatsområder og om kunnskapsutvikling.

Anbefalinger i NOU 2012: 15 Politikk for likestilling

- Trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet
- Likestillingsstipend for å motivere til utradisjonelle utdanningsvalg
- Likestilte valglistor; ny bestemmelse i valgloven om regler for kjønnsrepresentasjon
- Fedre gis selvstendig rett til foreldrepenger og foreldrepengerperioden tredeles
- Engangsstøtten erstattes av en minsteytelse
- Overgrepsmottak lovfestes
- Fri rettshjelp i diskrimineringssaker og tilskudd til rettighetsinformasjon

I et utviklingsprogram for lokalt likestillingsarbeid bør det inngå:

- Program for bredde i folkestyret – landsdekkende og tiårig
- Pedagogikk for likestilling – landsdekkende og tiårig
- Program mot seksuell trakassering i ungdomsmiljøer – landsdekkende og tiårig

Utvalget har i foreliggende utredning gjennomgått likestillingsstatus på ulike områder - demokrati, utdanning, kjønnsdelt arbeidsmarked, arbeidstid og arbeidsmiljø, økonomiske forskjeller, regionale variasjoner, omsorg, oppslutning om likestilling, trakassering og vold og rettslig trygghet. Utvalget konsentrerer seg om reformforslag på fire innsatsområder: De betegnes som «folkestyre», «valgfrihet», «fordeling» og «sårbarhet».

Under innsatsområde folkestyre foreslår utvalget endringer i valgloven (likestilte valglistor) og et målrettet og langsiktig programarbeid for å skape større bredde på alle nivåer av folkevalgt arbeid.

Under innsatsområdet valgfrihet foreslår utvalget programsatsning for frie utdanningsvalg og trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet.

Under innsatsområdet fordeling foreslår utvalget selvstendig rett for fedre til foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsandel, at foreldrepengerperioden deles i tre like store deler, at det innføres en minsteytelse for foreldrepenger på 2 G for foreldre som har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet, vilkår for bortfall av overgangsstønad, at det innføres omsorgspenger i 10 dager ved omsorg for nære pårørende.

Under innsatsområdet sårbarhet foreslår utvalget en landsdekkende satsning for arbeid mot seksuell trakassering i skolen, lovfesting av tilbud om overgrepsmottak, trygge botilbud for ofre for menneskehandel, fri rettshjelp i diskrimineringssaker for domstolene samt at det etableres en tilskuddsordning for rettighetsinformasjon.

Sørums kommune slutter seg til forslaget vedr. folkestyre og valgfrihet, og ønsker å uttale seg om forslaget som omhandler foreldre-pengerperioden.

Utvalgets mener det bør være et mål at fedre tar ut en større del av permisjon enn de 12 ukene som nå utgjør fedrekvoten. Utvalget anerkjenner at det kan være stor

individuell variasjon når det gjelder hvordan man ønsker å kombinere omsorgsforpliktelser og deltagelse i arbeidslivet i ulike faser. Det er viktig å se omsorg for barn som det sammensatte fenomenet det er; et gode som de fleste foreldre gjerne vil ta del i, samtidig som det innebærer byrder og arbeid. Fedrekvoten har bidratt til å gi fedre en mer reell mulighet til å ta del i omsorgen for barna sine, og regelverket her styrker fedres posisjon i møte med arbeidsgivere. Omsorgsarbeid kan samtidig være byrdefullt, og dagens skjevfordeling av dette arbeidet ser ut til å ha betydning for mors muligheter i arbeidslivet. Dette er sterke argumenter for å styrke fars adgang til foreldrepermisjonsgodet. Utvalget mener ordningen med fedrekvote er en god og balansert løsning i dette landskapet av kryssende hensyn.

Siden fedrekvoten ble innført har hovedtendensen vært at fedre med opptjente rettigheter tar ut sin tilmålte kvote.

Utvalgets forslag til tredelt foreldrepengoordning:

Dekningsgrad	Før fødsel	Mor	Mødrekvote	Fedrekvote	Fellesdel
100 prosent (48 uker)	3 uker		15 uker	15 uker	15 uker
80 prosent (58 uker)	3 uker		18 uker	18 uker	19 uker

Utvalget vurderer en økning vil kunne bidra til at flere fedre tar et større ansvar for omsorgen for barnet i det første leveåret, vil kunne bidra til at flere fedre også tar et større ansvar for omsorgen etter barnets første leveår.

Utvalget vil vise til at Likelønnskommisjonen i NOU 2008: 6 *Kjønn og lønn* foreslo en tilsvarende tredeling av foreldrepermisjonen. Det forutsettes at den samlede permisjonstiden økes til 48/58 uker avhengig av dekningsgrad. En slik tredelt foreldrepengoordning er innrettet slik at helsemyndighetenes anbefalinger om fullamming i seks måneder kan følges. Og de tre ukene før fødsel er forbeholdt mor, som i dag.

Etter utvalgets vurdering er det en likestillingsutfordring at dagens foreldrepengoordning ikke likestiller fedre og mødre som omsorgspersoner.

Likestillings- og diskrimineringsombudet, som håndhever likestillings- og diskrimineringslovgivningen mener at regelverket, slik det er utformet, er indirekte diskriminerende mot menn etter likestillingsloven.

Dagens regelverk innebærer blant annet at en del fedre som ønsker å være hjemme med barnet (med foreldrepenger), ikke har mulighet til det dersom mor er hjemme før og etter fødsel. Det er grunn til å anta at noen grupper av menn med etnisk minoritetsbakgrunn vil være overrepresentert her, ettersom kvinners yrkesdeltakelse i enkelte minoritetsgrupper er lav sammenlignet med kvinner med majoritetsbakgrunn.

Det er likevel ikke bare lovverket som bidrar til at kvinner tar ut mesteparten av foreldrepermisjonen. Holdninger og tradisjoner i familien, men også økonomiske forhold, kan påvirke de valg som foretas. I mange familier anses den lønnede foreldrepermisjonen fortsatt som et omsorgsgode for mor.

Regelverket for opptjening og uttak av foreldrepenger er komplisert. Utvalget har ikke utredet gjeldende ordning i sin fulle bredde, men vil fremheve tre skjevheter i dagens regelverk, som utvalget anser som særlig uheldige i et likestillingsperspektiv.

For det første er fars rett til uttak av foreldrepenger utover fedrekvoten avhengig av mors aktivitet etter fødsel. Dersom far skal ta ut foreldrepenger som ikke er fedrekvote må mor være i en form for yrkesrettet aktivitet eller ikke i stand til å ta seg av barnet (aktivitetskravet).

Dersom mor ikke oppfyller aktivitetskravet, mister far retten til foreldrepenger. Dette gjelder uavhengig av om de velger at mor skal være hjemme samtidig, eller årsaken er at hun er arbeidsledig.

Et tilsvarende aktivitetskrav gjelder ikke for far for at mor skal kunne ta ut foreldrepenger. Mor har ubetinget rett til foreldrepenger uavhengig av om far velger å arbeide eller være hjemme, eller han er arbeidsledig.

For det andre er fars rett til fedrekvote fremdeles avhengig av at både mor og far har opptjent rettigheter til foreldrepenger. Når far tar ut fedrekvote kan mor etter gjeldende regelverk velge om hun vil gå ut i arbeid eller ikke. Tilsvarende er det heller ikke knyttet aktivitetskrav til mødrekvoten.

For det tredje er foreldrepengeordningen utformet slik at en del familier vil tape økonomisk på at fedre tar ut foreldrepermisjon utover fedrekvoten. Omfanget av foreldrepenger for far er avhengig av mors stillingsandel. Dersom mor arbeider mindre enn 75 prosent stilling etter fødselen, reduseres fars rett til foreldrepenger tilsvarende. Tilsvarende reduksjon gjennomføres ikke for mor, dersom det er far som arbeider redusert stilling. Det utbetales heller ikke foreldrepenger for den delen av inntekten som overstiger seks ganger folketrygdens grunnbeløp (492 732 kroner per mai 2012). Langt flere menn enn kvinner tjener mer enn seks ganger folketrygdens grunnbeløp (6 G).

Utvalgets flertall anbefaler at fedre gis selvstendig rett til uttak av foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsandel. Forslaget innebærer at gjeldende aktivitetskrav for mor når far tar ut foreldrepenger ut over fedrekvoten, bortfaller.

Konsekvenser:

Eksisterende planer og gjeldende vedtak:

Sørums kommune Likestillingsrapport 2011 – med handlingsplan for 2012 med hovedmål for likestillingsarbeidet: "Sørums kommune vil jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering." Tiltak vil kunne videreføres uten endringer.

Økonomi:

Foreldrepenger er en statlig ytelse og berører ikke kommunens økonomi.

Bemanning:

Ved at flere menn tar ut permisjon vil det for Sørums kommun bety mindre behov for vikarer. Det er stor overvekt av kvinnelige ansatte i kommunen.

Bærekraftig utvikling:

Et velfungerende velferdssystem med foreldrepermisjon som er likestilt mor og far gir mulighet til at menn er mer sammen med sine barn fra de er svært små.

Undersøkelser de siste årene viser at mødre med små barn er langt mer fornøyd i forhold der mennene har tatt lang foreldrepermisjon. (Øystein Gullvåg Holter, professor ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo.)

Uttalelse fra andre utvalg:

Det skal vurderes om saken før den politiske behandlingen skal oversendes for uttalelse til (skriv ja eller nei):

- Arbeidsmiljøutvalget: nei
- Eldrerådet: nei
- Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne: nei
- Barns og unges kommunestyre: nei
- Andre råd eller utvalg, i så fall hvilket/hvilke: nei

Vurdering/alternative løsninger:

Selvstendig rett for fedre til uttak av foreldrepenger har flere positive virkninger og vil være avgjørende for om en tredeling av foreldrepengerordningen skal bli en ordning som gir småbarnsfamilier mulighet til å ivareta både omsorgsforpliktelser og deltagelse i arbeidslivet.

- Fedre som ønsker det vil få en mer reell mulighet til å få del i det gode det er å delta i omsorgen for barna sine.
- Å gi fedre selvstendig rett til uttak av lønnet permisjon vil også bidra til å styrke kvinners mulighet til deltakelse i arbeidslivet.
- Om mor er arbeidsledig, vil hun få større muligheter til aktivt å søke arbeid om far kan ha omsorgen for barnet.
- Kvinner og menn vil bli mer likestilt i jobbsøkersituasjonen.
- En likere deling av permisjonen blant mor og far vil kunne bidra til en allmenngjøring og normalisering av permisjonsfravær blant arbeidstakere, på tvers av kjønn.

Sammenlignbare ordninger med den norske foreldrepengerordningen med kvoter finnes også i to andre nordiske land; Sverige og Island. Både Sverige og Island har en foreldrepengerordning der mor og far har selvstendige rettigheter. Det stilles ikke aktivitetskrav som i Norge.

Ved å videreføre dagens ordning vil det fortsatt være størst andel kvinner som "tvinges" av økonomiske grunner til å ta ut permisjon. Forskjellene i kvinners og menns lønnsinntekt vil da være det styrer avgjørelsen, ikke hva mor og far mener ville være det beste alternativet for familien.

Derimot vil en tredeling av foreldrepengerordningen "tvinge" foreldre til å ta ut 15 uker hver og kunne oppfattes som en ordning som ikke støtter opp om familiens behov og ønske om valgfrihet.

Full valgfrihet for familien vil, som nå kunne medføre at familien velger det tradisjonelle med at mor er hjemme, og ønsket mål om at fedre skal ta et større ansvar for omsorgen vil ikke kunne nås.

I Oslo og Akershus er andel deltidsansatte kvinner/kvinner med lav lønnsinntekt lavere enn sammenlignet med resten av landet. De valg familien tas er som kjent avhengig av familiens økonomiske situasjon og det vil derfor kunne antas at en større andel men i denne regionen vil velge å ta ut permisjon uavhengig av gammel eller ny foreslått modell for uttak av foreldrepengeperioden.

Det anbefales at Sørums kommune innstiller på at utvalgets forslag om å tredele foreldrepengeordningen vedtas, men da under forutsetning at fedre samtidig får selvstendig rett til uttak av foreldrepenger.

Informasjons- og kommunikasjonstiltak:

Nyhet om vedtaket blir lagt ut på Ansattportalen

Svar på høring blir sendt barne- likestilling og inkluderingsdepartementet innen frist 17.01.2013.

Dato:

Godkjent av rådmann Marius Trana